

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

แนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวในพื้นที่ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง
จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

Extension Guideline for Reduction Costs of Rice Production by Farmers in Pak Chan Sub district,
Nakhonluang District, Ayutthaya Province

สายชล จันทร์น่วม (Saichon Channuam)¹ จินดา ขลิบทอง (Jinda Khlibtong)² เฉลิมศักดิ์ ตุ่มหิรัญ (Chalermsak Toomhirun)³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร 2) สภาพการผลิตข้าว และการปฏิบัติเพื่อการลดต้นทุน 3) ปัญหา และข้อเสนอแนะในการลดต้นทุนการผลิตข้าว 4) ความต้องการการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร 5) แนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ประชากรที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ เกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนปลูกข้าวนาปี 2564/65 ในพื้นที่ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา กับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 122 รายกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างตามสูตรของทาโร ยามาเน ที่ความคาดเคลื่อน 0.5 ได้กลุ่มตัวอย่าง 93 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่ายโดยการจับสลาก เก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าความถี่ ร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ ผลการศึกษาพบว่า 1) เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชายอายุเฉลี่ย 58.87 ปี จบการศึกษาระดับประถมศึกษาร้อยละ 52.7 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 2.63 คน เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรร้อยละ 61.3 ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการลดต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 1.49 ครั้ง ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าวจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร พื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 27.41 ไร่ เป็นพื้นที่ของตนเองเฉลี่ย 9.33 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 27.23 ไร่ ใช้แหล่งเงินทุนของตนเองและแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืมร้อยละ 66.7 2) ประสบการณ์ในการผลิตข้าวเฉลี่ย 31.60 ปี ร้อยละ 80.6 ใช้เมล็ดพันธุ์ข้าว กข.31 ปริมาณผลผลิตข้าวเฉลี่ย 786.45 กิโลกรัมต่อไร่ รายได้จากการผลิตข้าวเฉลี่ย 5,834.74 บาทต่อไร่ ร้อยละ 63.4 จำหน่ายข้าวให้ลานรับซื้อข้าว ต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 4,862.67 บาทต่อไร่ โดยมีต้นทุนเฉลี่ยสูงสุด 5 รายการ ได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน ค่าปุ๋ย ค่าเก็บเกี่ยวและขนส่งค่าเตรียมดิน และค่าเมล็ดพันธุ์ 3) เกษตรกรมีปัญหาด้านการจัดการน้ำ การตลาด การกำจัดวัชพืช และการใช้ปุ๋ยเคมี โดยเกษตรกรต้องการความรู้และการสนับสนุนในเรื่อง การบริหารจัดการน้ำ การผลิตข้าวให้ได้ราคาสูงขึ้น การใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืช และความช่วยเหลือในด้านราคาปุ๋ย 4) เกษตรกรต้องการความรู้เพื่อลดต้นทุนในระดับมาก ผ่านสื่อบุคคลจากหน่วยงานราชการ ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ คือ อินเทอร์เน็ต และวิดีโอผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ คือ แผ่นพับ และคู่มือ ต้องการวิธีการส่งเสริมด้วยวิธีการสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการบรรยาย ในระดับมาก 5) แนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ได้แก่ (1) ส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่า ได้แก่ การปลูกพืชหลังนา การปลูกพืชบำรุงดิน (2) ส่งเสริมการลดการใช้ปุ๋ยเคมี โดยการส่งเสริมองค์ความรู้ การผสมปุ๋ยใช้เอง การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อทดแทนปุ๋ยเคมีหรือร่วมกับปุ๋ยเคมี (3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร (4) ส่งเสริมให้เกษตรกรเตรียมดินด้วยตนเอง (5) ส่งเสริมองค์ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีเพื่อเก็บไว้ทำพันธุ์เอง (6) จัดทำแปลงเรียนรู้ สาธิต และฝึกปฏิบัติ ให้คำปรึกษา และเสนอแนะวิธีปฏิบัติในทุกประเด็น (7) ผลิตสื่อเพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์การลดต้นทุนการปลูกข้าวผ่านอินเทอร์เน็ต วิดีทัศน์ แผ่นพับ และคู่มือ

คำสำคัญ การลดต้นทุนการผลิตข้าว แนวทางการส่งเสริม พระนครศรีอยุธยา

¹ นักศึกษาหลักสูตรเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช saichon_ch@hotmail.com

² รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช arkjin@hotmail.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาเกษตรศาสตร์และสหกรณ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช artoom@hotmail.com

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

Abstract

The objectives of this research were to study 1) personal, social, and economic conditions of farmers 2) rice production conditions and the farmers' practice in reducing cost for rice production 3) problems and suggestions regarding cost reduction of rice production 4) needs for extension in cost reduction of rice production of farmers. 5) extension guidelines for rice production cost reduction. The population of this study was 122 rice production farmers who had registered for rice production in the year 2021/2022 in the area of Pak Chan sub district, Nakhonluang district, Ayutthaya province. The sample size of 93 people was determined by using Taro Yamane formula with the error value of 0.5 and simple random sampling method by using lotto picking. Data were collected from conducting the interview and were analyzed by using statistics such as frequency, percentage, minimum value, maximum value, mean, standard deviation, and ranking. The results of the research revealed that 1) most of the farmers were male with the average age of 58.87, 52.7% completed primary school education, had the average member in the household of 2.63 people, 61.3% were members of the Bank for Agriculture and Agricultural Cooperatives group, attended the average training on cost reduction for rice production of 1.49 times, received information about rice production cost reduction from the agricultural extension officers, had the average area for rice production of 27.41 Rai, owned the average area of 9.33 Rai, rented the average area of 27.23 Rai, and 66.7% used self-source of funding as well as loans. 2) They had the average experience in rice production of 31.60 years. 80.6% of them used Gorkhor.31 rice seeds. The average rice productivity was 786.45 kilogram/Rai, the average income from rice production was 5,834.74 Baht/Rai, 63.4% sold rice to the selling area, the average rice production cost was 4,862.67 Baht/Rai with the highest average costs of production in 5 items: land rental cost, fertilizer cost, harvesting cost and soil preparation transportation cost, and seed cost. 3) Farmers faced with the problems regarding water management, marketing, weed control, and chemical application by farmers wanted knowledge and support on water management, rice production for higher prices, Using chemical herbicide, and assistance in fertilizer prices. 4) Farmers wanted to receive knowledge to reduce the production cost at the high level through personal media from the government agencies, through electronic media like internet and video, and through publication media such as pamphlet and manual. They wanted to receive the method of extension via demonstration, practice, and lecture at the high level. 5) The extension guidelines for rice production cost reduction were such as (1) extension the use of soil in an efficient way like growing plants after rice production and planting soil improvement plants; (2) encourage the application of chemical fertilizers by extension the knowledge about self-mixed fertilizer, the application of fertilizer according to soil analysis, and the production of organic fertilizer in substitution of chemical fertilizer or mix with chemical fertilizer; (3) support farmer group formation; (4) encourage farmers to prepare the soil themselves; (5) extension knowledge about good rice seed production for personal use; (6) create learning crop, demonstration, and practice along with give out consultation and suggest practices in every aspect; (7) create media for publicity regarding rice production cost reduction through internet, video, pamphlets, and manuals.

Keywords: Rice production cost reduction, Extension guideline, Ayutthaya Province

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

บทนำ

ข้าวเป็นพืชอาหารหลัก และมีคุณประโยชน์ต่อชีวิตความเป็นอยู่ของมนุษย์ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญทั้งการบริโภคภายในประเทศและส่งออกในตลาดโลก โดยการทำนาเป็นอาชีพหลักที่สำคัญของเกษตรกรไทย และข้าวก็เป็นผลผลิตทางการเกษตรหลักของประเทศอีกด้วย ในปี 2564 ประเทศไทยมี พื้นที่ปลูกข้าวประมาณ 69,409 ล้านไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 50 ของพื้นที่การเกษตร เกษตรกรผู้ปลูกข้าวมีจำนวน 3.76 ล้านครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 65 ของเกษตรกรทั้งประเทศ สามารถผลิตข้าวได้ 30.865 ล้านตันข้าวเปลือก และเป็นผู้ส่งออกข้าวอันดับที่ 3 ของโลก สามารถส่งออกข้าวและผลิตภัณฑ์ มูลค่า 130,700 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 8.73 ของมูลค่าส่งออกสินค้าเกษตรและผลิตภัณฑ์ (สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร, 2563) นอกจากนี้ ข้าวยังเป็นแหล่งรายได้ที่สำคัญของภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมต่อเนื่องเป็นจำนวนมาก ก่อให้เกิดการจ้างงานในอุตสาหกรรมข้าวหลายล้านครัวเรือน อย่างไรก็ตามการผลิตข้าวของไทยส่วนใหญ่ ยังต้องพึ่งพาสภาพภูมิอากาศเป็นสำคัญ เกษตรกรประสบภาวะการขาดทุน และในช่วงที่ผ่านมาการดำเนินนโยบายด้านข้าวของรัฐบาลเพื่อช่วยเหลือชาวนาในด้านราคาผลผลิตที่ไม่แน่นอนมีแนวโน้มของราคาคงต่ำให้มีราคาที่ดีขึ้นเพื่อเพิ่มรายได้ให้กับชาวนาสามารถดำรงชีพอยู่ได้ ทำให้ชาวนา ส่วนใหญ่ยังคงต้องพึ่งพาภาครัฐ ยังไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ แนวทางที่จะช่วยให้ชาวนากลับมาพึ่งพาตนเองได้ จำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างการผลิต ที่เน้นการลดต้นทุนการผลิต ซึ่งทำให้ชาวนาสามารถผลิตข้าวโดยมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง ส่งผลให้ชาวนามีรายได้เพิ่มมากขึ้น

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563) จากข้อมูลการสำรวจของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรที่ 1-12 พบว่า โดยจังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดสูงสุดเป็นอันดับหนึ่งของภาคกลาง มีพื้นที่ปลูกข้าว 1,062,944 ไร่ เกษตรกรที่ผลิตข้าวมีต้นทุนการผลิตเฉลี่ยอยู่ที่ 4,024.65 บาทต่อไร่ สำนักงานเกษตรอำเภอนครหลวง (2564) ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีพื้นที่ปลูกข้าว 3,090 ไร่ เกษตรกรที่ผลิตข้าวมีต้นทุนการผลิตอยู่ที่ 5,490 บาทต่อไร่ ซึ่งนับว่าค่าใช้จ่ายในการใช้ปัจจัยการผลิตค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับต้นทุนการผลิตเฉลี่ยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

จากสถานการณ์ปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาสภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพการผลิตข้าวและการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุน ปัญหาและข้อเสนอแนะในการลดต้นทุนการผลิตข้าว และความต้องการและแนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาเป็นแนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวให้แก่เกษตรกร ซึ่งจะส่งผลให้เกษตรกรมีรายจ่ายที่ลดลง มีรายได้เพิ่มมากขึ้น สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืนต่อไป

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร
2. เพื่อศึกษาสภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร
3. เพื่อศึกษาปัญหา และข้อเสนอแนะในการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร
4. เพื่อศึกษาความต้องการการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร
5. เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

กรอบแนวคิด

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ เกษตรกรในพื้นที่ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ที่ขึ้นทะเบียนปลูกข้าวนาปี 2564/65 กับกรมส่งเสริมการเกษตร จำนวน 122 ราย กำหนดขนาดตัวอย่างโดยใช้สูตรทาร์ยามานะ ที่ค่าความคลาดเคลื่อน 0.05 ได้กลุ่มตัวอย่าง 93 ราย สุ่มตัวอย่างแบบง่าย เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ คือ แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วย 4 ส่วน คือ สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร สภาพการผลิตข้าว และการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนของเกษตรกร ปัญหา และข้อเสนอแนะในการลดต้นทุนการผลิตข้าว และความต้องการ และแนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ทดสอบเครื่องมือกับกลุ่มคล้ายกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 ชุด หาค่าความเชื่อมั่นสัมประสิทธิ์อัลฟาของครอนบาค มีค่าเท่ากับ 0.706 ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติเชิงพรรณนาด้วยการหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการจัดอันดับ

ผลการวิจัย

1. **สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร** พบว่า เกษตรกร ร้อยละ 67.7 เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 58.87 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 2.63 คน เกษตรกรเป็นสมาชิกองค์กรการเกษตร โดย เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการลดต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 1.49 ครั้ง แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าวได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 27.41 ไร่ มีพื้นที่เป็นของตนเอง เฉลี่ย 9.33 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 27.23 ไร่ ใช้แหล่งเงินทุนของตนเองและแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืม

2. **สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร** พบว่า เกษตรกร มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวเฉลี่ย 31.60 ปี ใช้พันธุ์ข้าว กข.31 มีปริมาณผลผลิตข้าวเฉลี่ย 786.45 กิโลกรัมต่อไร่ มีรายได้จากการผลิตข้าวเฉลี่ย 5,834.74 บาทต่อไร่ จำหน่ายข้าวให้ลานรับซื้อข้าวต้นทุนการผลิตข้าว พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 4,862.67 บาทต่อไร่ โดยเป็น ค่าเช่าที่ดินเฉลี่ย 1,048.43 บาท ค่าปุ๋ยเฉลี่ย 760.63 บาท ค่าเก็บเกี่ยวและขนส่งเฉลี่ย 622.09 บาท ค่าเตรียมดินเฉลี่ย 543.98 บาท ค่าเมล็ดพันธุ์เฉลี่ย 398.48 บาท ค่าจ้างแรงงานเฉลี่ย 386.88 บาท ค่าอื่นๆ ได้แก่ ค่าซื้อน้ำปลูกข้าวเฉลี่ย 313.71 บาท ค่าสารกำจัดวัชพืชเฉลี่ย 272.05 บาท ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง 226.77 บาท ค่าฮอร์โมนและสารบำรุงเฉลี่ย 215.49 บาท และค่าสารกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืชเฉลี่ย 74.16 บาท โดยสรุปต้นทุนการผลิตข้าวได้ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ต้นทุนการผลิตข้าว (บาท/ไร่)

รายการต้นทุน	ค่าเฉลี่ย
ค่าเช่าที่ดิน	1,048.43
ค่าปุ๋ย	760.63
ค่าเก็บเกี่ยวและขนส่ง	622.09
ค่าเตรียมดิน	543.98
ค่าเมล็ดพันธุ์	398.48
ค่าจ้างแรงงาน	386.88

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ตารางที่ 1 (ต่อ)

รายการต้นทุน	ค่าเฉลี่ย
ค่าอื่นๆ ได้แก่ ค่าซื้อน้ำปลูกข้าว	313.71
ค่าสารกำจัดวัชพืช	272.05
ค่าน้ำมันเชื้อเพลิง	226.77
ค่าฮอร์โมนและสารบำรุง	215.49
ค่าสารกำจัดโรคและแมลงศัตรูพืช	74.16
รวม	4,862.67

การผลิตข้าวตามขั้นตอนการปฏิบัติที่ดีเพื่อลดต้นทุน พบว่า 1) เมล็ดพันธุ์ข้าว เกษตรกร ร้อยละ 16.1 ปฏิบัติใน
ประเด็นอัตราเมล็ดพันธุ์ที่ใช้ 15 - 20 กิโลกรัมต่อไร่ 2) การเตรียมดิน ร้อยละ 100 พลิกหน้าดินเพื่อกลบฟางข้าว ร้อยละ 91.4
ใช้เวลาหมักฟางข้าวอย่างน้อย 2 สัปดาห์ ร้อยละ 75.3 ปรับหน้าดินให้เรียบสม่ำเสมอ ร้อยละ 68.8 ไม่เผาฟาง และร้อยละ 3.2 ใช้
สารเร่ง พด. 2 3) การกำจัดวัชพืช ร้อยละ 100 ขณะพ่นสารกำจัดวัชพืชครั้งแรก ต้องไม่มีฝนตก ไม่มีน้ำขังในนา ร้อยละ 97.8
ใช้สารป้องกันกำจัดวัชพืชทันทีหลังหว่านข้าวก่อนที่เมล็ดวัชพืชงอก ร้อยละ 93.5 ใช้สารกำจัดวัชพืชตรงตามชนิดของวัชพืชที่
ระบาด และก่อนใช้สารกำจัดวัชพืช มีการประเมินการระบาดของวัชพืช ร้อยละ 91.4 ระบายน้ำเข้านาหลังพ่นสารกำจัดวัชพืช
3 วัน และร้อยละ 88.2 มีการพิจารณาถ้าเกิดการระบาดของวัชพืช ไม่ถึง 20% ของพื้นที่นา ยังไม่ใช้สารกำจัดวัชพืช 4) การใช้
ปุ๋ยเคมี ร้อยละ 100 ใช้ปุ๋ยเคมีที่ถูกระบุระบุเป็นปุ๋ยสำหรับข้าว ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 1 หลังหว่านข้าว 20 - 30 วัน และใส่ปุ๋ยครั้งที่ 2
ที่ระยะแตกกอ ร้อยละ 30.1 อัตราปุ๋ยครั้งที่ 1 ใส่ปุ๋ยสูตร 16 - 20 - 0 หรือ 16 - 16 - 8 อัตรา 25 - 30 กิโลกรัมต่อไร่ ร้อยละ
12.9 ใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3 ใส่ปุ๋ยสูตร 46 - 0 - 0 อัตรา 10 - 15 กิโลกรัมต่อไร่ และใส่ปุ๋ยครั้งที่ 3 ที่ระยะสร้างรวงอ่อน และร้อยละ 3.2
อัตราปุ๋ยครั้งที่ 2 ใส่ปุ๋ยสูตร 46 - 0 - 0 อัตรา 5 - 15 กิโลกรัมต่อไร่ 5) การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว ร้อยละ 100 หมั่นลงตรวจ
พื้นที่นาอย่างสม่ำเสมอ และเรียนรู้การคาดคะเนอาการที่เสี่ยงต่อการระบาดของโรคและแมลง 6) การจัดการน้ำ ร้อยละ 100
หลังทำเทือกเสร็จแล้ว ระบายน้ำออกให้ดินแห้งแบบหมาดๆ แล้วจึงหว่านข้าวออก ร้อยละ 96.8 ระดับน้ำช่วงข้าวยังเล็ก ให้
ระดับน้ำ 5 เซนติเมตร ร้อยละ 71.0 ปรับหน้าดินให้เรียบสม่ำเสมอเพื่อลดระยะเวลาการสูบน้ำเข้านา และการเกิดวัชพืช และ
ร้อยละ 68.8 ช่วงข้าวแตกกอ สร้างรวงอ่อน และข้าวออกดอกให้รักษาระดับน้ำ 10 - 15 เซนติเมตร 7) การเก็บเกี่ยว ร้อยละ 100
ระบายน้ำออกจากนาข้าว เมื่อข้าวออกดอกแล้ว 15 วัน และร้อยละ 2.2 เก็บเกี่ยวข้าวระยะพลับพลึง (หลังข้าวออกดอก
30 วัน) 8) บันทึกทำบัญชีฟาร์ม ร้อยละ 14.9 พิจารณาเปรียบเทียบบัญชีฟาร์มด้วยตนเองก่อนปลูกข้าวฤดูต่อมา และร้อยละ
14.0 บันทึกบัญชีฟาร์มอย่างสม่ำเสมอทุกฤดูการปลูกข้าว โดยสรุปการปฏิบัติในแต่ละประเด็นได้ ดังตารางที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

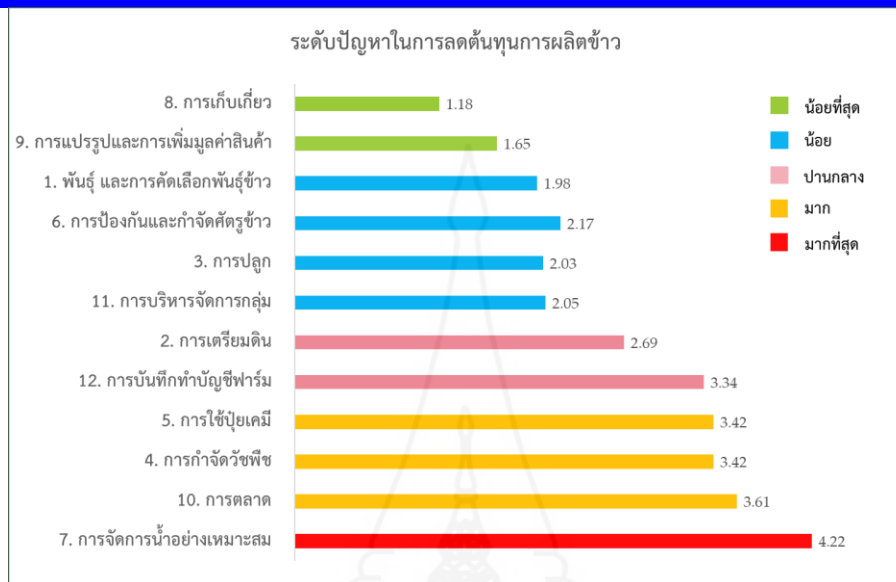
ตารางที่ 2 แสดงการปฏิบัติในแต่ละประเด็น

ประเด็นการปฏิบัติ	เกษตรกรปฏิบัติ ร้อยละ	ความหมาย
การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว	100	มากที่สุด
การเก็บเกี่ยว	98.9	มากที่สุด
การกำจัดวัชพืช	94.1	มากที่สุด
การจัดการน้ำ	88.5	มากที่สุด
การเตรียมดิน	67.74	มาก
การใช้ปุ๋ยเคมี	51.3	ปานกลาง
เมล็ดพันธุ์ข้าว	16.1	น้อยที่สุด
บันทึกทำบัญชีฟาร์ม	14.5	น้อยที่สุด

3. ปัญหาและข้อเสนอแนะในการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ การจัดการน้ำ มีปัญหาระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การตลาด การกำจัดวัชพืช และการใช้ปุ๋ยเคมี มีปัญหาระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การบันทึกทำบัญชีฟาร์ม และการเตรียมดิน มีปัญหาระดับน้อย 4 ประเด็น ได้แก่ การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว การบริหารจัดการกลุ่ม การปลูก และพันธุ์ และการคัดเลือกพันธุ์ข้าว และมีปัญหาระดับน้อยที่สุด 2 ประเด็น ได้แก่ การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า และการเก็บเกี่ยว โดยข้อเสนอแนะ คือ 1) การจัดการน้ำ ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ และภาครัฐควรให้การสนับสนุนด้านแหล่งน้ำ 2) การตลาด ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้ในการผลิตข้าวให้ได้ราคาสูงขึ้น และภาครัฐควรมีมาตรการเรื่องราคาผลผลิตที่สูงขึ้น 3) การกำจัดวัชพืช ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้ในเรื่องการใช้สารเคมีในการกำจัดวัชพืชที่ถูกต้อง 4) การใช้ปุ๋ยเคมี ภาครัฐควรมีการช่วยเหลือเกษตรกรในด้านราคาปุ๋ย และควรมีแหล่งจำหน่ายแม่ปุ๋ยในพื้นที่ 5) การเตรียมดิน ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีในการปรับพื้นที่นาข้าว 6) การบันทึกทำบัญชีฟาร์ม รูปแบบการจดบันทึกควรเป็นรูปแบบการจดบันทึกอย่างง่าย ไม่ยุ่งยาก และใช้เวลาน้อย 7) พันธุ์ และการคัดเลือกพันธุ์ข้าว ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับพันธุ์ข้าวแต่ละชนิดและวิธีการเก็บเมล็ดพันธุ์ข้าวไว้ใช้เอง 8) การปลูก ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิตข้าวให้มีคุณภาพ 9) การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้เกี่ยวกับการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวเพื่อเป็นการป้องกันในอนาคต 10) การบริหารจัดการกลุ่ม ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้ในเรื่องการบริหารจัดการ 11) การเก็บเกี่ยว ควรให้รัฐช่วยเหลือค่าเก็บเกี่ยวเพื่อช่วยแบ่งเบาภาระด้านต้นทุนการผลิตแก่เกษตรกร 12) การแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า ควรให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้าไปให้ความรู้ในการแปรรูปและการเพิ่มมูลค่าสินค้า โดยสรุปปัญหาในการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรได้ดังภาพที่ 2

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ภาพที่ 2 ปัญหาในการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

4. ความต้องการการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

ความต้องการการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า

- 1) ระดับความรู้ที่ได้รับ พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้ระดับปานกลาง เกี่ยวกับ การเก็บเกี่ยว การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว การใช้ปุ๋ยเคมี และการปลูก
 - 2) ระดับความรู้ที่ต้องการ พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ (4) การกำจัดวัชพืช (7) การจัดการน้ำ (5) การใช้ปุ๋ยเคมี และ (6) การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว
 - 3) ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ในภาพรวมระดับมาก คือ สื่อบุคคล ได้แก่ ราชการ เอกชน และปราชญ์ชาวบ้าน ระดับปานกลาง คือ ช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต และวิดีโอ และสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ และคู่มือ
 - 4) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมในภาพรวมระดับมาก ได้แก่ การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการบรรยาย และระดับปานกลาง ได้แก่ การทัศนศึกษา
- โดยสรุปความต้องการการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกรได้ดังภาพที่ 3

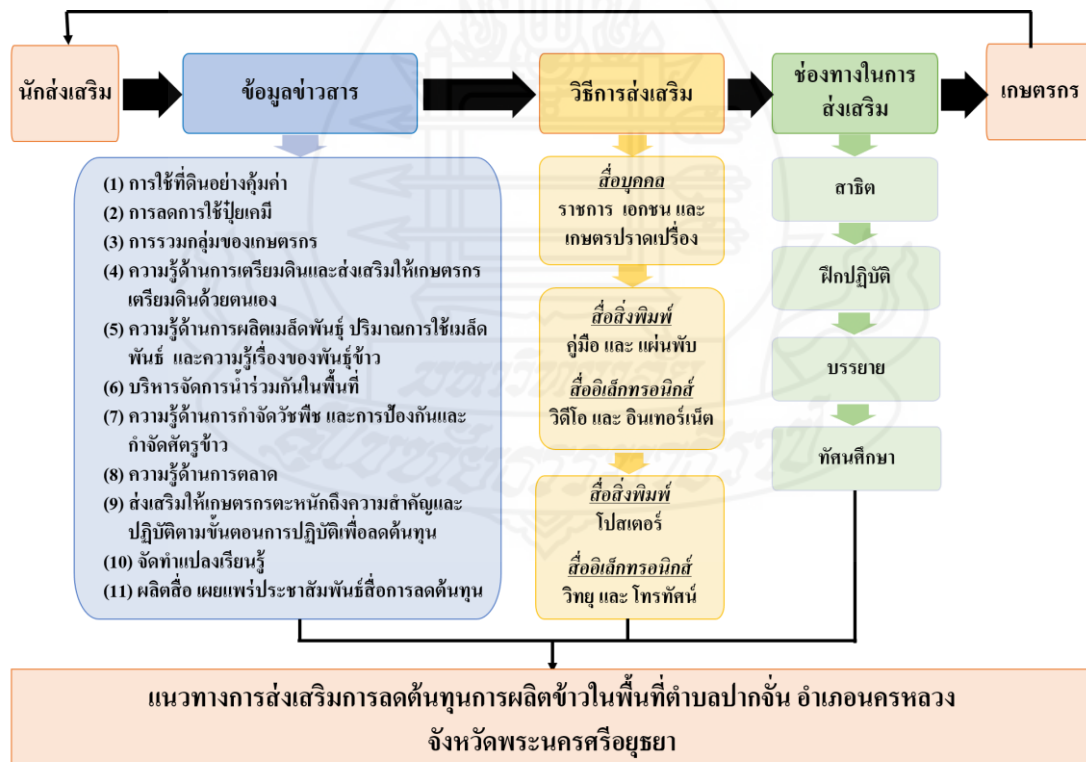
การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

ภาพที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

5. แนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

แนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร ดังแสดงในภาพที่ 4

ภาพที่ 4 แนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

จากภาพที่ 4 แนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร วิเคราะห์ข้อมูลจากผลการศึกษา ในประเด็นเนื้อหา สภาพการผลิตข้าวและการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุน ปัญหาและข้อเสนอแนะในการลดต้นทุน และความต้องการการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าว ดังนั้น แนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวในพื้นที่ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ควรดำเนินการ ดังนี้

1. นักส่งเสริมควรเข้าไปให้ความรู้แก่เกษตรกรรวมทั้งประสานงานภาคเอกชน และปราชญ์ชาวบ้านเข้าไปให้ความรู้แก่เกษตรกรร่วมกันตามแนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าว ดังนี้

- 1.1 ส่งเสริมการใช้ที่ดินอย่างคุ้มค่า เช่น การปลูกพืชหลังนา การปลูกพืชบำรุงดิน
 - 1.2 ส่งเสริมการลดการใช้ปุ๋ยเคมี โดยการส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการใช้ปุ๋ยอย่างถูกวิธี การผสมปุ๋ยใช้เอง การใส่ปุ๋ยตามค่าวิเคราะห์ดิน และการผลิตปุ๋ยอินทรีย์เพื่อทดแทนปุ๋ยเคมีหรือร่วมกับปุ๋ยเคมี
 - 1.3 ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อเพิ่มอำนาจต่อรอง
 - 1.4 ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ใช้ในการเตรียมดิน และส่งเสริมให้เกษตรกรเตรียมดินด้วยตนเอง
 - 1.5 ส่งเสริมองค์ความรู้การผลิตเมล็ดพันธุ์ข้าวพันธุ์ดีเพื่อเก็บไว้ทำพันธุ์เอง ปริมาณการใช้เมล็ดพันธุ์ข้าวที่เหมาะสม และความรู้เรื่องของพันธุ์ข้าว
 - 1.6 บริหารจัดการน้ำร่วมกันระหว่างหน่วยงานภาครัฐและชุมชน เพื่อให้เกิดความสอดคล้องระหว่างปริมาณน้ำและการเพาะปลูก
 - 1.7 ส่งเสริมองค์ความรู้ด้านการกำจัดวัชพืช และด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว
 - 1.8 ส่งเสริมความรู้ด้านการตลาด
 - 1.9 ส่งเสริมให้เกษตรกรตระหนักถึงความสำคัญในการปฏิบัติตามขั้นตอนการปฏิบัติเพื่อลดต้นทุนการผลิตข้าวให้ครบทุกขั้นตอน และปฏิบัติตาม เพื่อช่วยให้เกษตรกรสามารถลดต้นทุนในการผลิตข้าวได้
 - 1.10 จัดทำแปลงเรียนรู้ สาธิต และฝึกปฏิบัติ ให้คำปรึกษา และเสนอแนะวิธีปฏิบัติในทุกประเด็น
 - 1.11 ผลิตสื่อ หรือ เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สื่อการลดต้นทุนการปลูกข้าวผ่านอินเทอร์เน็ต วิดีโอ แผ่นพับ และคู่มือ
2. สร้างการรับรู้การลดต้นทุนการผลิตข้าวผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่เป็นคู่มือ และแผ่นพับ ที่สามารถอ่านเข้าใจง่าย ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ที่เป็นวิดีโอ ผ่านช่องทางออนไลน์เผยแพร่ลงในเพจสำนักงานเกษตรอำเภอหรือส่งให้หน่วยงานในพื้นที่ เช่น องค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ในการช่วยประชาสัมพันธ์ เผยแพร่ผ่านช่องทางกลุ่มไลน์ ยูทูป
3. สร้างการเรียนรู้แก่เกษตรกรโดยจัดทำแปลงเรียนรู้ในการสาธิตและร่วมกันลงมือฝึกปฏิบัติจริง ให้ได้เห็นปัญหาอุปสรรค วิธีการแก้ไข และข้อเสนอแนะ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การบรรยาย โดยให้เกษตรกรต้นแบบมาบรรยายเสริมเพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ และการนำเกษตรกรไปทัศนศึกษาดูแปลงเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ ทำให้เกษตรกรได้เห็นภาพที่ชัดเจนยิ่งขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

อภิปรายผลการวิจัย

1. สภาพส่วนบุคคล สังคม และเศรษฐกิจของเกษตรกร พบว่า

1.1 สภาพส่วนบุคคล พบว่า เกษตรกรส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุเฉลี่ย 58.87 ปี มีระดับการศึกษาประถมศึกษา มีสมาชิกในครัวเรือน เฉลี่ย 2.63 คน สอดคล้องกับ อภิสิทธิ์ พันธชาติ (2562, น.78) ที่ศึกษาความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าว ตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน พบว่า เกษตรกร อายุเฉลี่ย 56.50 ปี

1.2 สภาพทางสังคม พบว่า เกษตรกรเป็นสมาชิกองค์กรการเกษตร โดย เป็นสมาชิกกลุ่มธนาคารเพื่อการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ได้รับการฝึกอบรมเรื่องการลดต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 1.49 ครั้ง แหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการลดต้นทุนการผลิตข้าวได้รับจากเจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร แตกต่างจากอภิญา พรหมินทร์ (2562, น.98) ศึกษาการผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร ตำบลตาชืด อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า แหล่งรับข้อมูลข่าวสารและความรู้ของเกษตรกรได้รับข้อมูลข่าวสารจากญาติ/พี่น้อง/เพื่อนบ้าน

1.3 สภาพพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เกษตรกรมีพื้นที่ปลูกข้าวเฉลี่ย 27.41 ไร่ มีพื้นที่เป็นของตนเอง เฉลี่ย 9.33 ไร่ พื้นที่เช่าเฉลี่ย 27.23 ไร่ ใช้แหล่งเงินทุนของตนเองและแหล่งเงินทุนจากการกู้ยืม สอดคล้องกับ สิรินาถ อินทวาท (2560, น. 93) ศึกษาความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรที่ดีที่เหมาะสมของเกษตรกรสมาชิกนาแปลงใหญ่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม พบว่า เกษตรกรมีจำนวนที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 12.32 ไร่ ซึ่งเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่มีพื้นที่ปลูกข้าวเป็นของตนเอง ทำให้ต้นทุนในการผลิตข้าวสูงขึ้น

2. สภาพการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า เกษตรกร มีประสบการณ์ในการผลิตข้าวเฉลี่ย 31.60 ปี ใช้พันธุ์ข้าว กข.31 มีปริมาณผลผลิตข้าวเฉลี่ย 786.45 กิโลกรัมต่อไร่ มีรายได้จากการผลิตข้าวเฉลี่ย 5,834.74 บาทต่อไร่ จำหน่ายข้าวให้ ลานรับซื้อข้าว แตกต่างจาก กนกพร พงษ์พานิช (2562, น. 107) ศึกษาการนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกร ในอำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี พบว่า เกษตรกรผู้ผลิตข้าวทั่วไปมีรายได้เฉลี่ย 4,847.95 บาทต่อไร่ โดยผลผลิตข้าวเฉลี่ยของ เกษตรกรตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา มีปริมาณผลผลิตข้าวเฉลี่ยสูงกว่ามีปริมาณผลผลิตข้าว เฉลี่ยของจังหวัดพระนครศรีอยุธยาจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (2563)

ต้นทุนการผลิตข้าว พบว่า เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตข้าวเฉลี่ย 4,862.67 บาทต่อไร่ โดยมีต้นทุนเฉลี่ยสูงสุด 5 รายการ ได้แก่ ค่าเช่าที่ดิน ค่าปุ๋ย ค่าเก็บเกี่ยวและขนส่งค่าเตรียมดิน และค่าเมล็ดพันธุ์ สอดคล้องกับ อภิญา พรหมินทร์ (2562, น.74) ศึกษาการผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกร ตำบลตาชืด อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ พบว่า ต้นทุนการผลิตข้าวสี่อันดับแรก คือ ค่าเช่าที่ดิน ค่าเก็บเกี่ยวและขนส่ง ค่าเมล็ดพันธุ์ และค่าปุ๋ยเคมี ซึ่งเกษตรกรมีจ่าย ค่าเช่าที่ดินในการทำนาสูงถึงหนึ่งในสี่ของต้นทุนการผลิตข้าวทั้งหมด โดยเจ้าของที่ดินเป็นผู้กำหนดค่าเช่า และเกษตรกรไม่มี อำนาจต่อรองค่าเช่าที่นา

การผลิตข้าวตามขั้นตอนการปฏิบัติที่ดีเพื่อลดต้นทุน พบว่า เกษตรกรปฏิบัติน้อยที่สุดในเรื่อง 1) เมล็ดพันธุ์ข้าว และ 12) การบันทึกทำบัญชีฟาร์ม ซึ่งเกษตรกรปฏิบัติไม่สอดคล้องตามแนวทางการลดต้นทุนการผลิตข้าวของกรมการข้าว (2556, น. 9) หากเกษตรกรปฏิบัติตามแนวทางการลดต้นทุนการผลิตข้าว ได้ครบทุกกระบวนการ จะทำให้เกษตรกรมีต้นทุนการผลิตลดลง และมีผลผลิตเพิ่มขึ้น

3. ปัญหา และข้อเสนอแนะในการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรมีปัญหาในระดับมากที่สุด 1 ประเด็น ได้แก่ การจัดการน้ำ มีปัญหาในระดับมาก 3 ประเด็น ได้แก่ การตลาด การกำจัดวัชพืช และการใช้ปุ๋ยเคมี มีปัญหา

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12 The 12th STOU National Research Conference

ระดับปานกลาง 2 ประเด็น ได้แก่ การบันทึกทำบัญชีฟาร์ม และการเตรียมดิน สอดคล้องกับ อาริยา นาคแก้ว (2562, น.79) ศึกษาการส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวในอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า เกษตรกรมีปัญหายูอยู่ในระดับมากที่สุด 3 ประเด็น ด้านแหล่งน้ำ เสนอแนะว่า ให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขุดเจาะบ่อบาดาล

4. ความต้องการการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

1) ระดับความรู้ที่ได้รับ พบว่า เกษตรกรได้รับความรู้ระดับปานกลาง เกี่ยวกับ การเก็บเกี่ยว การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว การใช้ปุ๋ยเคมี และการปลูก

2) ระดับความรู้ที่ต้องการ พบว่า เกษตรกรต้องการความรู้ระดับมาก 4 ประเด็น ได้แก่ (4) การกำจัดวัชพืช (7) การจัดการน้ำ (5) การใช้ปุ๋ยเคมี และ (6) การป้องกันและกำจัดศัตรูข้าว เนื่องจากเกษตรกรพบปัญหาด้านการจัดการน้ำในระดับมากที่สุด และปัญหาด้านการกำจัดวัชพืช และการใช้ปุ๋ยเคมีในระดับมาก จึงต้องการองค์ความรู้เพื่อไปปรับใช้ในการแก้ไขปัญหาที่พบในพื้นที่ ส่วนด้านการป้องกันและกำจัดศัตรูข้าวถึงแม้ว่าปัจจุบันเกษตรกรจะพบปัญหายูอยู่ในระดับน้อย แต่เกษตรกรก็ต้องการองค์ความรู้เพื่อเรียนรู้ไว้ป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

3) ระดับความต้องการช่องทางในการส่งเสริมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรต้องการช่องทางในการส่งเสริมการเรียนรู้ในภาพรวมระดับมาก คือ สื่อบุคคล ได้แก่ ราชการ เอกชน และปราชญ์ชาวบ้าน ระดับปานกลาง คือ ช่องทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์ ได้แก่ อินเทอร์เน็ต และวิดีโอ และสื่อสิ่งพิมพ์ ได้แก่ แผ่นพับ และคู่มือ เนื่องจากสื่อบุคคลเป็นสื่อที่เกษตรกรสามารถได้ตอบซักถามข้อสงสัย ข้อเสนอแนะ และสามารถแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันได้ ทำให้เกษตรกรมีความเข้าใจได้ดียิ่งขึ้น

4) ระดับความต้องการวิธีการส่งเสริมของเกษตรกร พบว่า เกษตรกรต้องการวิธีการส่งเสริมในภาพรวมระดับมาก ได้แก่ การสาธิต การฝึกปฏิบัติ และการบรรยาย และระดับปานกลาง ได้แก่ การทัศนศึกษา เนื่องจากวิธีการสาธิต และการฝึกปฏิบัติ ทำให้เกษตรกรได้ลงมือปฏิบัติ พบปัญหา และได้เรียนรู้ในการแก้ปัญหาด้วยตนเอง และนำไปสู่การนำไปปฏิบัติในพื้นที่ของตนเองได้ ส่วนการบรรยายเป็นวิธีการที่เกษตรกรต้องการเพื่อการเสริมสร้างความรู้ และความเข้าใจให้มากขึ้น ส่วนวิธีการทัศนศึกษา เนื่องจากเกษตรกรค่อนข้างสูงอายุจึงไม่ค่อยสะดวกในการเดินทาง

5. แนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวของเกษตรกร

ต้นทุนการผลิตข้าวเป็นปัจจัยสำคัญในการผลิตข้าว ซึ่งเป็นสาเหตุที่ทำให้เกษตรกรมีผลตอบแทนสุทธิที่น้อยลง ทำให้ไม่สามารถพึ่งพาตนเองได้ จึงจำเป็นต้องมีการปรับโครงสร้างการผลิตโดยเน้นการลดต้นทุนการผลิต จากปัญหาดังกล่าวเจ้าหน้าที่ส่งเสริมจึงต้องส่งเสริมข้อมูลการลดต้นทุนการผลิตข้าว เพื่อให้เกิดการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตแบบเดิม ซึ่งจะทำให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวโดยมีต้นทุนการผลิตที่ต่ำลง และมีรายได้เพิ่มมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวในพื้นที่ตำบลปากจั่น อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกร

1) เกษตรกรควรปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการผลิตแบบเดิม ควรให้ความสำคัญในเรื่องของการลดต้นทุนการผลิตข้าวให้มาก เพื่อให้เกิดการลดต้นทุน และเพิ่มผลผลิตให้สูงขึ้น

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12

The 12th STOU National Research Conference

2) การเข้าร่วมกลุ่มหรือโครงการของหน่วยงานรัฐ หรือเอกชนในพื้นที่ จะทำให้ช่วยในด้านการต่อราคาปัจจัยการผลิต ราคาข้าวเพื่อจำหน่าย เกิดการสร้างเครือข่ายในชุมชนใกล้เคียง

3) เกษตรกรควรจัดบันทึกเพื่อให้ทราบถึงต้นทุนของการผลิตข้าวของตนเอง และนำมาวิเคราะห์ลดต้นทุนที่ไม่มีความจำเป็นในการผลิตได้

4) เกษตรกรควรลดปริมาณการใช้ปุ๋ย และสารเคมีลง โดยใช้ปุ๋ยอินทรีย์ และสารชีวภัณฑ์ทดแทนหรือใช้ร่วมกัน เพื่อลดต้นทุน

5) เกษตรกรควรรับฟังข้อมูลข่าวสารในเรื่องการลดต้นทุนการผลิตข้าว เทคโนโลยีการผลิตข้าว รวมถึงแนวโน้มการตลาด เพื่อใช้ในการวางแผนการผลิตข้าวของตนเอง

ข้อเสนอแนะสำหรับนักส่งเสริม

1) การให้ความรู้และสร้างเจตคติที่ดีต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการเพาะปลูกข้าวตามความเคยชินของเกษตรกร ส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวแก่เกษตรกร

2) วางแผนการทำงานร่วมกันกับงานหน่วยงานภาครัฐและภาคีต่างๆ ที่ทำหน้าที่ส่งเสริมเกษตรกร เข้าไปถ่ายทอดความรู้ จัดฝึกอบรม การลดต้นทุนการผลิตอย่างต่อเนื่อง

3) ส่งเสริมการรวมกลุ่มของเกษตรกร เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกร ทำให้เกิดอำนาจต่อรอง ต่อกลไกราคาของตลาด เพื่อลดต้นทุนการผลิต

4) บูรณาการร่วมกันระหว่างภาครัฐและชุมชนในการบริหารจัดการน้ำร่วมกัน เพื่อช่วยลดต้นทุนในการซื้อน้ำทำนาของเกษตรกร

5) เผยแพร่ประชาสัมพันธ์สื่อด้านการลดต้นทุนการผลิตข้าวให้กับเกษตรกรอย่างทั่วถึง

6) ส่งเสริมการนำเทคโนโลยีใหม่มาใช้ในการเพิ่มผลผลิตและลดต้นทุน โดยการลงพื้นที่ของนักวิชาการส่งเสริมให้เกษตรกรปฏิบัติได้จริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรมีการวิจัยแนวทางการส่งเสริมการลดต้นทุนการผลิตข้าวในพื้นที่ใกล้เคียง เพื่อเป็นการเชื่อมโยงเครือข่าย

2) ควรทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในเรื่องการลดต้นทุนการผลิตข้าวเพื่อให้เกษตรกรได้ร่วมเรียนรู้ ค้นคว้า และทดลองปฏิบัติ เพื่อหาองค์ความรู้ใหม่ๆ มาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับพื้นที่ของตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กนกพร พงษ์พานิช. (2562). การนำเทคโนโลยีการผลิตข้าวไปปฏิบัติของเกษตรกรในอำเภอเมือง จังหวัดสิงห์บุรี. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร. กองนโยบายและแผนพัฒนาการเกษตร. (2563). แนวทางการบริหารจัดการสินค้า ข้าวและยางพาราในระดับภาค. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงเกษตรและสหกรณ์.

กรมการข้าว. สำนักพัฒนาผลิตภัณฑ์ข้าว. (2556). การลดต้นทุนการผลิตข้าว. กรุงเทพมหานคร: กรมการข้าว.

กรมส่งเสริมการเกษตร. (2564). ทะเบียนเกษตรกรอำเภอนครหลวง สืบค้นเมื่อ 9 มกราคม 2565 จาก

http://farmer.doae.go.th/index/report_act/reportTambon

สำนักงานเกษตรอำเภอนครหลวง. (2564). ข้อมูลพื้นฐานระดับตำบล. พระนครศรีอยุธยา.

การประชุมเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ครั้งที่ 12
The 12th STOU National Research Conference

สิรินาถ อินทวงษา. (2560). ความต้องการการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานเกษตรดีที่เหมาะสมของเกษตรกรสมาชิกนาแปลงใหญ่ อำเภอนาแก จังหวัดนครพนม. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

อภิษฎา พรหมินทร์. (2562). การผลิตข้าวและความต้องการการส่งเสริมของเกษตรกรตำบลตาซัด อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

อภิสิทธิ์ พันธชาติ. (2562). ความต้องการส่งเสริมการผลิตข้าวตามมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีของเกษตรกร อำเภอเมืองน่าน จังหวัดน่าน. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

อารียา นาคแก้ว. (2562). การส่งเสริมการเพิ่มผลผลิตและการลดต้นทุนการผลิตข้าวในอำเภอเชียรใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช. (วิทยานิพนธ์ปริญญาเกษตรศาสตรมหาบัณฑิต). มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.

